

VENDIM
Nr. 14, datë 7.3.2024

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Marsida Xhaferllari	kryesuese;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Elsa Toska	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;
Sandër Beci	anëtar;
Illir Toska	anëtar;
Genti Ibrahim	anëtar;
Marjana Semini	anëtare,

me sekretare Belma Lleshi, më datë 7.3.2024 mori në shqyrtim në seancë mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 6 (B) 2023, që u përket:

KËRKUES: BESNIK CANAJ

SUBJEKTE TË INTERESUARA:

AVOKATURA E SHTETIT, përfaqësuar nga Avokatja Shtetit Irma Qosja.

INSPEKTORATI KOMBËTAR I MBROJTJES SË TERRITORIT

INSPEKTORATI I MBROJTJES SË TERRITORIT PRANË BASHKISË TIRANË

OBJEKTI: Shfuqizimi i vendimit nr. 00-2022-1893 (300), datë 13.9.2022, të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Dërgimi i çështjes për rigjykim në Gjykatën e Lartë.

BAZA LIGJORE: Nenet 42, 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë (*Kushtetuta*); neni 6 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (*KEDNJ*) dhe neni 1 i protokollit nr. 1 të saj; ligji nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatoren e çështjes Marjana Semini, mori në shqyrtim pretendimet e kërkuarit Besnik Canaj (*kërkuar*), i cili ka kërkuar pranimin e kërkesës, parashtrimet e subjektit të interesuar, Avokaturës së Shtetit, që ka kërkuar rrëzimin e kërkesës, konstatoi mungesën e parashtrimeve të subjekteve të interesuara, Inspektoratit Kombëtar të Mbrojtjes së Territorit (*IKMT*), Inspektoratit të Mbrojtjes së Territorit pranë Bashkisë Tiranë (*IMT-ja, pranë Bashkisë Tiranë*), si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

1. Kërkuar Besnik Canaj ka pasur në pronësi një objekt me sipërfaqe 300 m², të ndodhur në Tiranë, i cili përdorej për servis-lavash, të regjistruar në regjistrin hipotekar nr. 3718, datë 1.8.1997, të Zyrës Vendore të Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme, Tiranë.

2. Më datë 7.7.2011, Inspektorati Ndërtimor Urbanistik Kombëtar (*INUK*) ka ushtruar kontroll pranë objektit dhe ka konstatuar se ndërtimi ishte pa leje. Akti i konstatimit i është përcjellë kryeinspektorit të INUK-ut, i cili me vendimin nr. 15, datë 12.7.2011 (*vendimi nr. 15/2011*) ka

vendosur prishjen e objektit, si dhe me vendimin nr. 32, datë 12.7.2011 (*vendimi nr. 32/2011*) ka vendosur dënimin me gjobë në shumën 25 000 lekë. Të dyja vendimet i janë komunikuar kërkuarit me shkresën nr. 322/1 prot., datë 13.7.2011 të INUK-ut, pranë Bashkisë Tiranë, ndërsa sipas procesverbalit të datës 28.7.2011 të mbajtur nga inspektorët e INUK-ut, pranë Bashkisë Tiranë, vendimi për prishjen e ndërtimit është ekzekutuar më datë 14.7.2011.

3. Kërkuar, duke mos qenë dakord me vendimet e mësipërme, më datë 14.7.2011 i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me padi me objekt shfuqizimin e vendimeve nr. 15/2011 dhe nr. 32/2011 të kryeinspektorit të INUK-ut, si dhe ka kërkuar pezullimin e zbatimit të tyre. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, pas kërkesës së kërkuarit, më datë 25.7.2011 ka vendosur pezullimin e zbatimit të këtyre akteve.

4. Pas shqyrtimit gjyqësor, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 8885, datë 9.11.2011, ka vendosur pranimin e padisë dhe shfuqizimin e akteve. Vendimi është lënë në fuqi me vendimin nr. 2215, datë 27.9.2012 të Gjykatës së Apelit Tiranë. Ndaj këtij vendimi ka ushtruar rekurs INUK-u, pranë Bashkisë Tiranë dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2015-1447, datë 2.4.2015, ka vendosur mospranimin e rekursit.

5. Me ligjin nr. 183/2014 “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9780, datë 16.7.2007, “Për inspektimin e ndërtimit”, të ndryshuar” (*ligji nr. 9780/2007*) është parashikuar se kontrolli i territorit dhe zbatimi i ligjshmërisë do të bëhet nga IKMT-ja dhe IMT-ja, pranë njësive vendore. Për këtë qëllim, në këtë vendim, emrat e këtyre institucioneve janë përdorur në përkëmbim të njëri-tjetrit.

6. Kërkuar më datë 21.9.2015 i është drejtuar Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë me padi, duke kërkuar detyrimin solidar subjekteve të interesuara t’i shpërblejnë dëmin pasuror në shumën 93.299.880 lekë, të ardhur si pasojë e veprimit të tyre për prishjen e objektit servis-lavash (me konstruksion tulle, me kolona betoni, në katin e dytë me konstruksion metalik), në pronësi të kërkuarit, të ndodhur në Tiranë, veprim i kryer sipas akteve administrative të konstatuara absolutisht të pavlefshme dhe të shfuqizuara me vendimin nr. 8885, datë 9.11.2011 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

7. Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë, pas shqyrtimit gjyqësor, me vendimin nr. 6350, datë 16.12.2015, ka vendosur pranimin e pjesës së padisë së kërkuarit. Detyrimin e IKMT-së t’i shpërblejë dëmin pasuror në masën 16.325.917,8 lekë të shkaktuar nga prishja, në kundërshtim me ligjin, të objektit servis-lavash. Rrëzimin e padisë për pretendimin e shpërblimit të dëmit pasuror nga pala e paditur/subjekti i interesuar, IMT-ja, pranë Bashkisë Tiranë.

8. Mbi ankimet e kërkuarit dhe të IKMT-së, Gjykata Administrative e Apelit, me vendimin nr. 739, datë 12.3.2019, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 6350, datë 16.12.2015 të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë.

9. Kërkuar, IKMT-ja dhe Avokatura e Shtetit, brenda afateve ligjore, kanë ushtruar rekurs ndaj vendimit të Gjykatës Administrative të Apelit. Më datë 15.10.2020, IKMT-ja ka paraqitur në Gjykatën e Lartë kërkesë për pezullimin e vendimit të Gjykatës Administrative të Apelit. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 273/10, datë 2.2.2021, ka vendosur pezullimin e ekzekutimit të vendimit nr. 739, datë 12.3.2019, të Gjykatës Administrative të Apelit.

10. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2022-1893 (300), datë 13.9.2022, ka vendosur ndryshimin e vendimeve nr. 739, datë 12.3.2019 të Gjykatës Administrative të Apelit dhe nr. 6350, datë 16.12.2015, të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë dhe rrëzimin e padisë.

11. Kërkuar, më datë 19.6.2023, i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (*Gjykata*) me ankim kushtetues individual sipas objektit, i cili pas plotësimit të dokumenteve është regjistruar përfundimisht më datë 21.6.2023. Kolegji i Gjykatës, më datë 13.7.2023 ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

12. **Kërkuesi**, në mënyrë të përmbledhur, ka pretenduar se vendimi i Gjykatës së Lartë ka cenuar:

12.1 *Të drejtën për proces të rregullt ligjor*, në drejtim të:

12.1.1 *Së drejtës për t'u gjykuar nga një gjykatë e caktuar me ligj*, pasi Gjykata e Lartë për shkak të natyrës së çështjes dhe pretendimeve të parashtruara nga vetë ajo për herë të parë ka ngritur problemin ligjor të parashkrimit të padisë, ndaj duhej ta kishte shqyrtuar çështjen në seancë gjyqësore, duke qenë se janë vënë në diskutim çështje ligji me rëndësi për praktikën gjyqësore me qëllim zhvillimin e saj në drejtim të institutit të parashkrimit. Çështja e parashkrimit të së drejtës së ngritjes së padisë nuk është ngritur nga asnjë prej palëve gjatë procesit gjyqësor dhe, në këto kushte, asnjëra prej palëve nuk ka paraqitur argumente në këtë drejtim.

12.1.2 *Së drejtës së aksesit*, pasi Gjykata e Lartë i ka mohuar kërkuesit të drejtën për të marrë përgjigje për pretendimet e ngritura. Kolegji Administrativ ka arsyetuar se kërkuesi ka marrë dijeni për dëmin (shembjen e objektit) në vitin 2011 dhe nuk e ka ushtruar të drejtën e padisë brenda afatit ligjor 3-vjeçar nga dita e shembjes së objektit. Kërkuesi përpara se të kërkonte shpërblimin e dëmit ishte i detyruar t'i drejtohej Gjykatës për anulimin e vendimit nr. 15/2011 të INUK-ut për shembjen e objektit dhe shpërblimi i dëmit nuk mund të jepej pa u zgjidhur çështja e ligjshmërisë lidhur me shkaktimin e dëmit. Në këtë rast, problemet si mospasja e pronësisë së truallit dhe sidomos kompetenca e INUK-ut për të vendosur për shembjen, duhej të ishin përcaktuar përpara se të kërkohej shpërblimi i dëmit. Kërkuesi i është drejtuar Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë brenda afatit ligjor 3-vjeçar të parashkrimit, duke nisur nga dita e dhënies së vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë. Vendimi i Gjykatës së Lartë është kontradiktor, sepse, nga njëra anë, arsyeton se fakti i parashkrimit të padisë për shpërblimin e dëmit fillon kur i dëmtuari ka marrë dijeni për dëmin duke e njësuar këtë me prishjen e objektit, të shkëputur nga elementi i kundërligjshmërisë, por, nga ana tjetër, e pranon këtë element kur shprehet se sipas nenit 17 të ligjit nr. 8510, datë 15.7.1999 "Për përgjegjësinë jashtëkontraktore të organeve të administratës shtetërore" (ligji nr. 8510/1999) dhe nenit 115 të Kodit Civil (KC), padia duhej të ishte ngritur brenda afatit ligjor 3-vjeçar nga momenti i ndodhjes së faktit të paligjshëm, pra pranon që veprimi i organit publik është i paligjshëm.

12.1.3 *Parimit të barazisë së armëve dhe kontradiktoritetit*, pasi Gjykata e Lartë nuk i ka dhënë mundësi kërkuesit për të paraqitur argumente dhe prova në mbrojtje të interesave të tij për sa i përket shqyrtimit të parashkrimit të padisë, sepse asnjë gjykatë e mëparshme nuk e kishte shqyrtuar këtë çështje.

12.1.4 *Standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor*, pasi Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje pretendimeve të parashtruara në rekurs. Në pjesën arsyetuese është mjaftuar duke u shprehur se afati i parashkrimit llogaritet nga dita e kryerjes së veprimit të organit publik dhe ky është shkaku që ka arritur në përfundimin për prishjen e vendimeve të gjykatave më të ulëta. Kjo gjykatë nuk ka gjykuar dhe nuk ka arsyetuar se në momentin e ndodhjes së veprimit, akti administrativ i nxjerrë nga organi publik nuk ishte konstatuar me vendim të formës së prerë, si një akt absolutisht i pavlefshëm. Gjykata nuk ka arsyetuar se përse elementi fajësi (veprime të kryera me faj nga organi publik) nuk duhej të merrej në konsideratë në kërkimin e shpërblimit të dëmit jashtëkontraktor. Një nga elementet më të rëndësishme në shkaktimin e dëmit është paligjshmëria dhe fajësia në veprimet e kryera nga subjekti që pretendohet se ka shkaktuar dëmin. Paligjshmëria dhe fajësia e organit publik është provuar se ekziston jo në momentin e ndodhjes së ngjarjes, por në momentin që është deklaruar me vendim të formës së prerë dhe një arsyetim i tillë mungon nga gjykata, çka sjell për pasojë mospasjen e një uniteti ndërmjet pjesës arsyetuese dhe asaj çka gjykata ka vendosur në dispozitivin e saj.

12.2 *Të drejtën e pronës në këndvështrim të nenit 1 të protokollit nr. 1 të KEDNJ-së*, pasi duke mbajtur qëndrimin se ishte parashkuar e drejta e padisë, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë i ka mohuar jo vetëm të drejtën e aksesit, por edhe të drejtën e mbrojtjes së pronës kur arsyeton se

paditësi ka qenë në dijeni të veprimeve të paligjshme të organit publik dhe ka depozituar padinë për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor tej afatit ligjor 3-vjeçar. Për këtë arsye, fillimisht i është drejtuar gjykatës për anulimin e aktit si absolutisht të pavlefshëm, i cili ka shërbyer si pikënisje për cenimin e së drejtës për gëzimin e pronës, sipas KEDNJ-së, nenit 1 të protokollit nr. 1 të saj. Padia për anulimin e aktit administrativ dhe vendimet gjyqësore të dhëna nuk mund të merren të shkëputura për efekt të parashkrimit nga padia për shpërblimin e dëmit.

13. Subjekti i interesuar, Avokatura e Shtetit, ka paraqitur parashtrime me shkrim, duke prapësuar, si vijon:

13.1 Pretendimet e kërkuarit për cenimin e gjykimit *nga një gjykatë e caktuar me ligj* janë të pabazuara. Pretendimi se çështja e parashkrimit të padisë nuk është ngritur nga asnjë prej palëve gjatë procesit gjyqësor është i pabazuar. Pretendimi është ngritur nga pala e paditur dhe Avokatura e Shtetit gjatë gjykimit të çështjes në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë dhe në ankimin e paraqitur në Gjykatën Administrative të Apelit. Gjykatat kanë arsyetuar për afatin ligjor për paraqitjen e padisë në gjykatë. Pretendimi është parashtruar në rekursin e ushtruar nga Avokatura e Shtetit. Në rastin konkret, Gjykata e Lartë nuk ka administruar prova të reja dhe nuk ka rivlerësuar provat e marra nga gjykatat më të ulëta. Kontrolli i saj është fokusuar vetëm në drejtim të ligjshmërisë dhe bazueshmërisë së vendimeve të ankimuara, pra në mënyrën e zbatimit të ligjit nga gjykatat e faktit.

13.2 Pretendimi i kërkuarit se nuk ka marrë përgjigje nga Gjykata e Lartë për pretendimet e parashtruara në rekurs, duke iu cenuar *e drejta e aksesit*, është i pabazuar. Gjykata e Lartë është e konceptuar si gjykatë ligji dhe investohet vetëm në çështje që kanë shkelje të rënda të ligjit procedural dhe material. Çështje të tjera që kanë të bëjnë vetëm me interpretimin e fakteve nuk janë në juridiksionin e Gjykatës së Lartë. Në rastin konkret, rekursi është shqyrtuar sipas rregullave të gjykimit për Kolegjin Administrativ, i cili, si rregull, gjykon në dhomën e këshillimit dhe në përfundim ka vlerësuar ndryshimin e vendimeve të gjykatave më të ulëta dhe rrëzimin e padisë. Kërkuari ka marrë dijeni për rekursin dhe nuk ka paraqitur kundërrekurs, duke humbur kështu të drejtën për të paraqitur pretendimet në një fazë të mëvonshme në këtë gjykatë. Kërkuari nuk ndodhet në kushtet e kufizimit të së drejtës së aksesit, pasi nuk ka provuar se është privuar nga e drejta për të parashtruar pretendimet. E drejta e aksesit ose të drejta të tjera procedurale nuk garantohen domosdoshmërisht dhe vetëm duke e paraqitur çështjen në seancë gjyqësore publike. Për rrjedhojë, kërkuari nuk ka arritur të ngrejë në nivel kushtetues pretendimin për cenimin e së drejtës së aksesit.

13.3 Për pretendimin për cenimin e *parimit të barazisë së armëve dhe kontradiktoritetit*, kërkuari nuk ka evidentuar asnjë argument konkret, duke u mjaftuar vetëm në fjali deklarative. Kërkuari gjatë gjykimit në shkallë të parë ka qenë i përfaqësuar nga avokati duke parashtruar pretendimet e tij. Ai ka paraqitur ankim dhe rekurs. Në rastin konkret, u është dhënë mundësia të gjitha palëve për të parashtruar pretendimet rreth çështjes dhe kjo është provuar nga fakti që palët janë njoftuar në çdo fazë të procesit, duke iu dhënë mundësi të barabarta për realizimin e mbrojtjes.

13.4. Pretendimi për *cenimin e standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor* është i pabazuar. Vendimi i Gjykatës së Lartë përmban të dhënat e palëve, vendimmarrjen e gjykatave më të ulëta, pretendime të ngritura në rekurs, ligjin e zbatueshëm, si dhe pjesën arsyetuese, ku ajo u jep përgjigje pretendimeve të ngritura në rekurs, duke përmbushur standardet kushtetuese të arsyetimit.

13.5 Për pretendimet në lidhje *me cenimin e së drejtës së pronësisë*, subjekti i interesuar nuk ka dhënë prapësime.

14. Subjekti i interesuar, IKMT-ja, nuk ka paraqitur prapësime me shkrim, megjithëse është njoftuar rregullisht.

15. Subjekti i interesuar, IMT-ja pranë Bashkisë Tiranë, nuk ka paraqitur prapësime me shkrim, megjithëse është njoftuar rregullisht.

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkuësit

16. Çështja e legjitimitimit (*locus standi*) është një ndër aspektet kryesore që lidhet me nisjen e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pikat 1, shkronja “i” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret kumulative të nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësura në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale dhe mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur.

17. Në këtë këndvështrim, Gjykata vlerëson se kërkuesi, si individ, legjitimohet *ratione personae*, në kuptim të shkronjës “P” të pikës 1 të nenit 131 dhe shkronjës “i” të pikës 1 të nenit 134 të Kushtetutës, pasi është palë në çështjen objekt të ankimit kushtetues individual, për rrjedhojë ka interes të drejtpërdrejtë për vënien në lëvizje të këtij gjykimi kushtetues.

18. Në lidhje me shterimin e mjeteve juridike efektive në dispozicion, në rastin konkret, Gjykata vëren se kërkuesi në objektin e ankimit kushtetues individual ka kundërshtuar vendimin e Gjykatës së Lartë, i cili ka përmbyllur procesin gjyqësor me objekt shpërblimin e dëmit pasuror të ardhur si pasojë e veprimeve të kryera nga IKMT-ja në kundërshtim me ligjin për prishjen e objektit servis-lavash. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se kërkuesi ka shteruar mjetet juridike efektive në dispozicion, pasi nuk ka mjet tjetër juridik në dispozicion për mbrojtjen e të drejtave të tij kushtetuese përveç ankimit kushtetues individual.

19. Në lidhje me legjitimitimin *ratione temporis*, bazuar në nenin 71/a, pika 1, shkronja “b”, të ligjit nr. 8577/2000, afati për paraqitjen e ankimit kushtetues individual është 4-muaj nga konstatimi i cenimit të së drejtës.

20. Gjykata ka vlerësuar se vënia në dispozicion të palëve e vendimeve të gjykatës ua bën të njohura atyre arsyet e vendimmarrjes, duke u dhënë mundësinë të ankohen nëse e shohin të arsyeshme. Për rrjedhojë, si datë e fillimit të afatit ligjor për paraqitjen e ankimit kushtetues individual, që i korrespondon momentit të konstatimit të cenimit, në kuptim të nenit 71/a, pika 1, shkronja “b”, të ligjit nr. 8577/2000, është data e marrjes dijeni efektivisht për vendimin gjyqësor të marrë në ushtrim të mjetit të fundit ankimor. Si rregull, kjo datë është ajo e shpalljes së vendimit gjyqësor të arsyetuar në prani të palës, kurse kur vendimi gjyqësor nuk shpallet i arsyetuar ose kur pala nuk është e pranishme, data e marrjes dijeni konsiderohet ajo e njoftimit shkresor ose elektronik të tij. Në rastin kur ankimi ka të bëjë me një vendim të Gjykatës së Lartë, data e marrjes dijeni konsiderohet data në të cilën vendimi i arsyetuar bëhet i disponueshëm për palët përmes depozitimit të tij në sekretarinë gjyqësore dhe publikimit në faqen zyrtare ose njoftimit elektronik të tij, në rast se palët kanë lënë të dhënat elektronike të kontaktit (*shih vendimin nr. 42, datë 19.9.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

21. Në rastin konkret, duke zbatuar këtë standard, rezulton se vendimi nr. 00-2022-1893 (300) i Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë mban datën 13.9.2022. Kërkuesi, më datë 19.6.2023, së bashku me ankimin kushtetues individual, ka paraqitur në Gjykatë edhe një kopje të *e-mail-it* të datës 23.2.2023, sipas të cilit Gjykata e Lartë i ka dërguar vendimin. Për rrjedhojë, nisur nga data 23.2.2023 kur vendimi i është dërguar kërkuësit me *e-mail*, vlerësohet se ankimi kushtetues individual i paraqitur më datë 19.6.2023 është brenda afatit ligjor 4-mujor.

22. Në drejtim të legjitimitimit *ratione materiae*, Gjykata vëren se kërkuesi ka pretenduar se vendimi i Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë i ka cenuar të drejtën për proces të rregullt ligjor në drejtim të së drejtës t’u gjykuar nga një gjykatë e caktuar me ligj, të së drejtës së aksesit, parimit të barazisë së armëve dhe kontradiktoritetit, standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor dhe të drejtën e pronësisë.

23. Në lidhje me pretendimet për cenimin e së drejtës për t'u gjykuar nga një gjykatë e caktuar me ligj dhe të parimit të barazisë së armëve dhe kontradiktoritetit, kërkuesi, në mënyrë të përmbledhur, ka parashtruar se Gjykata e Lartë e ka shqyrtuar për herë të parë çështjen e parashkrimit të padisë, ndërkohë që asnjë nga palët nuk e kishte ngritur këtë pretendim në dy shkallët më të ulëta të gjyqimit. Sipas kërkuetit në kushtet kur çështja është gjykuar në Gjykatën e Lartë në dhomën e këshillimit, atij nuk i është krijuar mundësia për të parashtruar pretendimet lidhur me parashkrimin e padisë.

24. Në analizë të përmbytjes së dosjes gjyqësore të administruar, Gjykata konstaton se çështja e parashkrimit të së drejtës së padisë për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor është parashtruar nga palët/subjektet e interesuara si gjatë gjyqimit në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë (*shih faqen 10 të vendimit të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë*), në Gjykatën Administrative të Apelit (*shih faqen 4 të vendimit të Gjykatës Administrative të Apelit*), edhe në Gjykatën e Lartë (*shih faqet 12-13 të vendimit të Gjykatës së Lartë ku janë parashtruar prapësimet e palëve*) dhe gjykatat i kanë dhënë përgjigje në vendimet e tyre përkatëse.

25. Po kështu, Gjykata konstaton se fakti që çështja është gjykuar në dhomën e këshillimit nuk e ka penguar palën që të parashtojë kundërshtimet e tij në lidhje me vendimet e gjykatave më të ulëta përmes rekursit ose të paraqesë kundërrekurs për rekursin e palëve të interesuara, në të cilat është trajtuar çështja e parashkrimit të padisë për shpërblimin e dëmit.

26. Për sa më sipër, Gjykata vlerëson se pretendimet për cenimin e gjyqimit nga një gjykatë e caktuar dhe cenimin e parimit të barazisë së armëve dhe kontradiktoritetit janë haptazi të pabazuara, për sa kohë ato mbështeten mbi fakte të pavërteta.

27. Në lidhje me pretendimet e tjera, për të drejtën e aksesit dhe të standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor, kërkuesi, në thelb, ka pretenduar se i është cenuar e drejta e pronësisë, pasi Gjykata e Lartë, duke u shprehur se afati i parashkrimit për paraqitjen e padisë llogaritet nga dita e kryerjes së veprimit të organit publik, i ka cenuar kërkuetit të drejtën për t'u dëmshpërblyer për shkak të prishjes së objektit mbi bazën e vendimeve administrative të shpallura absolutisht të pavlefshme.

28. Gjykata, duke mbajtur në konsideratë se argumentet lidhen me procesin gjyqësor të zhvilluar ndaj kërkuetit, çmon ta analizojë çështjen e paraqitur në këndvështrim të neneve 41 dhe 42 të Kushtetutës, sipas të cilave prona fitohet me çdo formë klasike të parashikuar në KC dhe nuk mund të cenohet pa një proces të rregullt ligjor dhe se kushdo, për mbrojtjen e së drejtës kushtetuese të pronës, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë, si dhe në kuadër të nenit 1 të protokollit nr. 1 të KEDNJ-së që parashikon garantimin se askush nuk mund të privohet nga prona e tij.

29. Në vlerësimin e së drejtës së pronës së kërkuetit, Gjykata konstaton se pas shfuqizimit të akteve administrative si absolutisht të pavlefshme ai ka kërkuar dëmshpërblim për prishjen e pronës si ndërtim i paligjshëm. Me vendimin për prishjen e pronës pa shkak të ligjshëm, kërkuesi i është cenuar drejtpërdrejt e drejta e tij kushtetuese për një pronë të fituar ligjërisht sipas nenit 41, paragrafi i dytë, të Kushtetutës, me ndërtim kundërt lejes ndërtimore të organeve kompetente të kohës (*shih vendimin nr. 76, datë 9.7.1991 të Komitetit Ekzekutiv të Këshillit Popullor, Rajoni nr. 2, Tiranë, sipas referencës në faqen 3 të vendimit të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë*). Nga ana tjetër, kërkuesi është ngarkuar nga IKMT-ja edhe me pagimin e një gjobe administrative në masën 25 000 mijë lekë. Gjykata në jurisprudencën e saj ka theksuar se edhe gjoba është pjesë e konceptit kushtetues të pronës, pasi pagesa e një sasive të caktuar të hollash, e barasvlershme me masën e detyrimit, është një shumë e cila merret nga pasuria e individit (*shih vendimin nr. 16, datë 25.7.2008 të Gjykatës Kushtetuese*).

30. Gjykata rithekson se koncepti i së drejtës së pronës është mjaft i gjerë dhe shtrihet si ndaj sendeve të paluajtshme, të luajtshme, ashtu edhe ndaj një hapësire të madhe interesash ekonomikë. Gjykata në jurisprudencën e saj ka mbajtur në vëmendje faktin se sa e rëndësishme është e drejta kushtetuese e pronës private nga e cila rrjedh, rast pas rasti, e drejta për ta gëzuar, e drejta e disponimit dhe e drejta e kompensimit të pronës sipas kuadrit ligjor në fuqi (*shih vendimin nr. 46, datë 3.10.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

31. Për sa më lart, në kushtet kur argumentet e parashtruara në kërkesë, në thelb, kanë të bëjnë me shkeljen e së drejtës së pronës, të parashikuar nga neni 41 i Kushtetutës dhe neni 1 i protokollit nr. 1 të KEDNJ-së, i cili, mes të tjerave parashikon se kërkesat për dëmshpërblim, nënkuptojnë “një pasuri”, Gjykata vlerëson t’i shqyrtojë pretendimet në drejtëm të së drejtës së pronës së lidhur me të drejtën e aksesit dhe standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor, të garantuara nga nenet 41 dhe 42 të Kushtetutës. Pretendimet hyjnë në juridiksionin dhe kompetencën e Gjykatës, ndaj bazueshmëria e tyre në themel do të analizohet në vijim.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1 Për cenimin e së drejtës së pronës së lidhur me të drejtën e aksesit dhe standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor

32. Kërkuesi ka pretenduar se Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, duke arsyetuar se ai ka marrë dijeni për dëmin (shembjen e objektit) në vitin 2011 dhe nuk e ka ushtruar të drejtën e padisë brenda afatit ligjor 3-vjeçar nga dita e shembjes së objektit, i ka cenuar të drejtën e pronës dhe i ka mohuar të drejtën e aksesit. Ai fillimisht i është drejtuar gjykatës për anulimin e aktit administrativ, për shembjen e objektit, si absolutisht të pavlefshëm, pasi ai ka shërbyer si pikënisje për cenimin e së drejtës të gëzimit të pronës, sipas KEDNJ-së dhe nenit 1 të protokollit nr. 1 të saj.

33. Subjekti i interesuar, Avokatura e Shtetit, ka prapësuar se pretendimi për cenimin e së drejtës së aksesit është i pabazuar. Gjykata e Lartë është e konceptuar si gjykatë ligji dhe investohet vetëm në çështje që kanë shkelje të rënda të ligjit procedural dhe material. Në rastin konkret, rekursi është shqyrtuar sipas rregullave të gjykimit për Kolegjin Administrativ, i cili, si rregull, gjykon në dhomën e këshillimit dhe në përfundim ka vlerësuar ndryshimin e vendimit të gjykatave më të ulëta dhe rrëzimin e padisë. Kërkuesi ka marrë dijeni për rekursin dhe nuk ka paraqitur kundërrekurs, duke humbur kështu të drejtën për të paraqitur pretendimet në një fazë të mëvonshme në këtë gjykatë. Subjekti i interesuar nuk ka parashtruar argumente për cenimin e së drejtës së pronës.

34. Neni 41 i Kushtetutës garanton të drejtën e pronës private (*pika 1*) dhe lejon që ligji të parashikojë shpronësime ose kufizime në ushtrimin e së drejtës së pronës vetëm për interesa publike (*pika 3*), të cilat lejohen vetëm përkundrejt një shpërblimi të drejtë (*pika 4*).

35. Ndërsa neni 42 i Kushtetutës parashikon, ndër të tjera, se prona nuk mund të cenohet pa një proces të rregullt ligjor dhe se kushdo, për mbrojtjen e saj, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj.

36. Gjykata ka pohuar se shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën për t’iu drejtuar gjykatës, e cila nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur një zgjidhje gjyqësore përfundimtare për mosmarrëveshjen. Nëse mohohet kjo e drejtë, procesi konsiderohet i parregullt, sepse aksesit në gjykatë është, para së gjithash, kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera të individit. Megjithatë, e drejta e aksesit mund të kufizohet kur bëhet fjalë për kushtet e pranueshmërisë së një ankimi, siç janë afatet e përcaktuara në Kushtetutë dhe ligje (*shih vendimet nr. 7, datë 21.2.2023; nr. 9, datë 7.2.2017; nr. 18, datë 31.3.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

37. Në rastin kur kushtet e paraqitjes së ankimit ose të padisë, siç është afati, janë përcaktuar nga ligji, Gjykata në jurisprudencën e saj ka vënë në dukje rëndësinë kushtetuese që ka zbatimi dhe interpretimi i dispozitave ligjore nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, përfshirë Gjykatën e Lartë, me qëllim që individit t’i garantohet procesi i rregullt ligjor në aspektet e aksesit në gjykatë dhe të mbrojtjes efektive (*shih vendimet nr. 7, datë 21.2.2023; nr. 40, datë 22.12.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Ndonëse interpretimi dhe zbatimi i ligjit, si dhe vlerësimi i fakteve dhe rrethanave janë çështje që ndajnë juridiksionin e gjykatave të zakonshme nga juridiksioni kushtetues, Gjykata ndërhyr në ato raste kur gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, përmes interpretimit dhe zbatimit të ligjit në një çështje konkrete, kanë cenuar të drejtat kushtetuese të palëve. Në këto raste, Gjykata bën një vlerësim të natyrës kushtetuese, të dallueshëm nga ai i gjykatave të juridiksionit të

zakonshëm (*shih vendimet nr. 7, datë 21.2.2023; nr. 2, datë 17.2.2022; nr. 3, datë 23.2.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

38. Sipas Gjykatës, e drejta për proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar, që i garantohet individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës. Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë (*shih vendimet nr. 21, datë 26.9.2022; nr. 67, datë 10.11.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

39. Në çështjen konkrete, Gjykata vëren se procesi gjyqësor ka nisur me padinë e datës 21.9.2015 të paraqitur nga kërkuesi për kërkimin e detyrimit solidar të subjekteve të interesuara për të shpërblyer dëmin pasuror, në shumën 93.399.880 lekë, të ardhur si pasojë e veprimit të tyre për prishjen e objektit servis-lavazh, të ndodhur në Tiranë, veprim i kryer bazuar në aktin administrativ nr. 15/2011. Akti është konstatuar absolutisht i pavlefshëm dhe është shfuqizuar nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë me vendimin nr. 8885, datë 9.11.2011. Si bazë ligjore e padisë, mes të tjerave, janë përcaktuar nenet 608 e vijues, 626 dhe 640 të KC-së që rregullojnë institutin e shkaktimit të dëmit dhe të shpërblimit të dëmit, si dhe ligji nr. 8510/1999, i cili në nenin 17 të tij përcakton afatin ligjor 3-vjeçar, brenda të cilit mund të kërkohet shpërblimi për dëmet e shkaktuara nga organet e administratës shtetërore, duke filluar nga çasti kur i dëmtuari merr dijeni për dëmin dhe organin që e ka shkaktuar atë.

40. Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë në lidhje me afatin ligjor për paraqitjen në gjykatë të padisë ka arsyetuar se padia është depozituar në respektim të afatit specifik trevjeçar sipas ligjit të përgjithshëm civil në përputhje me nenin 18, pika 4, të ligjit nr. 49/2012 "Për gjykatat administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative", të ndryshuar (*ligji nr. 49/2012*). Sipas kësaj dispozite, paditë për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor paraqiten në gjykatë, sipas afateve të parashikuara në ligjin e posaçëm. Në nenin 17 të ligjit nr. 8510/1999 kërkimi i shpërblimit për dëmet e shkaktuara nga organet e administratës shtetërore, parashkruhet brenda 3 vjetëve nga çasti kur i dëmtuari merr dijeni për dëmin dhe organin që e ka shkaktuar atë. Në kushtet kur dëmi është konsideruar si i tillë nga paligjshmëria e veprimit të organit administrativ të konstatuar me vendim gjyqësor të formës së prerë më datë 27.9.2012, afati fillon të ecë nga kjo datë, për shkak se koha kur është konstatuar paligjshmëria e aktit, zbatimi i të cilit ka sjellë dëmin, në kuptim të ligjit është koha kur organi që ka shkaktuar dëmin mban përgjegjësinë për shpërblimin e tij. Në sinkron me këtë përcaktim, neni 120 i KC-së për dëmin jashtëkontraktor përcakton se për kërkimin e shpërblimit të dëmit jashtëkontraktor, parashkrimi i padisë fillon nga dita kur i dëmtuari e ka ditur ose duhej të dinte për dëmin e pësuar dhe për personin që e ka shkaktuar. Meqenëse shpërblimi i dëmit kërkon në mënyrë kumulative disa elemente, ndër të cilët kundërligjshmëria e veprimit të organit publik që ka sjellë dëmin, ky i fundit është identifikuar me vendimin gjyqësor për paligjshmërinë e aktit administrativ që ka çuar në prishjen e objektit, ndaj afati vlerësohet se fillon në kohën kur vendimi gjyqësor konsiderohet i ekzekutueshëm (*shih faqen 13 të vendimit të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë*). Në përfundim, Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë ka vendosur detyrimin e subjektit të interesuar, IKMT-së, t'i paguajë kërkuesit dëmin pasuror në masën 16.325.917,8 lekë, të shkaktuar nga prishja në kundërshtim me ligjin të objektit servis-lavash dhe rrëzimin e padisë për pretendimin e shpërblimit të dëmit pasuror nga pala e paditur, IMT-ja pranë Bashkisë Tiranë.

41. Ndaj vendimit ka paraqitur ankim kërkuesi, i cili ka kërkuar pranimin në tërësi të padisë, si dhe IKMT-ja që ka kërkuar rrëzimin e padisë. Gjykata Administrative e Apelit ka arsyetuar në të njëjtën linjë me Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë në lidhje me pretendimin për parashkrimin e padisë. Ajo ka arsyetuar se referuar momentit të marrjes dijeni për dëmin, kërkohet që atij që i është shkaktuar dëmi duhet që të ketë marrë dijeni për të gjithë komponentët e ekzistencës së dëmit të paligjshëm, ku një ndër të cilët është edhe kundërligjshmëria e veprimit të organit publik që ka sjellë dëmin. Kështu, duke qenë se kundërligjshmëria edhe organi janë identifikuar me vendimin gjyqësor për paligjshmërinë e aktit administrativ që ka prishur objektin, me të drejtë vlerësohet se afati fillon në kohën kur vendimi gjyqësor konsiderohet i ekzekutueshëm.

Në rastin konkret, dëmi është konsideruar si i tillë nga paligjshmëria e veprimit të organit publik me vendim gjyqësor të formës së prerë më datë 27.9.2012 (vendimi i Gjykatës së Apelit Tiranë) dhe afati fillon të ecë nga kjo datë. Referuar kësaj date, rezulton se padia është paraqitur brenda afatit ligjor 3-vjeçar.

42. Ndaj vendimit kanë ushtruar rekurs, kërkesi, IKMT-ja dhe Avokatura e Shtetit. Në vijim, Gjykata e Lartë ka shqyrtuar shkaqet e rekursit dhe ka vlerësuar se qëndrimi i mbajtur nga Gjykata Administrative e Apelit dhe Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë është në një linjë të gabuar arsyetimi që nuk përputhet me parashikimet e ligjit material dhe procedural. Për këtë arsye, sipas saj, në kushtet kur zbatimi i ligjit procedural ose material, për rastin në shqyrtim, nuk diktohet nga nevoja për rivlerësimin e fakteve ose provave, të cilat janë të ditura që nuk hyjnë në juridiksionin e Gjykatës së Lartë, ka vlerësuar se duhej ndryshuar vendimi i Gjykatës Administrative të Apelit dhe çështja duhej zgjidhur përfundimisht në themel të saj, duke vendosur rrëzimin e padisë (*shih paragrafin 20 të vendimit të Gjykatës së Lartë*).

43. Gjykata, duke iu referuar përmbajtjes së vendimit të Gjykatës së Lartë, vëren se, në mënyrë të përmbledhur, ka trajtuar bazën ligjore ku ka mbështetur arsyetimin e saj, konkretisht nenin 18, pika 4, të ligjit nr. 49/2012, ku parashikohet se paditë për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor paraqiten në gjykatë, sipas afateve të parashikuara në ligjin e posaçëm nr. 8510/1999 dhe se përgjegjësia jashtëkontraktore e organeve të administratës shtetërore rregullohet sipas dispozitave të ligjit dhe të KC-së. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka arsyetuar se padia administrative duhej të ishte paraqitur për gjykim brenda afatit ligjor 3-vjeçar, nga momenti i ndodhjes së faktit të paligjshëm, referuar nenit 18, pika 4, të ligjit nr. 49/2012, nenit 17 të ligjit nr. 8510/1999, si dhe nenit 115, shkronja “dh”, të KC-së. Sipas akteve rezulton se paditësi/kërkesi ka marrë dijeni prej vitit 2011, se organi publik, INUK-u (sot IKMT-ja) ka nxjerrë dhe ekzekutuar vendimin për prishjen e objektit në pronësi të tij. Me argumentin e paligjshmërisë së veprimeve të organit publik, ai ka kërkuar në gjykatë shfuqizimin e akteve administrative. Megjithatë ka qenë në dijeni të veprimeve të paligjshme të organit publik, ai ka depozituar në gjykatë padinë me objekt “shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor”, më datë 21.9.2015, pra dukshëm jashtë afatit ligjor 3-vjeçar (*shih paragrafin 24 të vendimit të Gjykatës së Lartë*).

44. Gjykata e Lartë ka arsyetuar se elementi thelbësor i parashkrimit nuk është kalimi i kohës në vetvete, por është mosveprimi/pasiviteti i titullarit të së drejtës për të mbrojtur, brenda kohës së caktuar nga ligji, të drejtën e tij të cenuar ose të mohuar. Për të vlerësuar nëse ka kaluar ose jo afati i paraqitjes së padisë, si pasojë e mosveprimit të titullarit të saj, me rëndësi është përcaktimi i saktë i momentit të lindjes së të drejtës, moment nga i cili fillon llogaritja e afatit. Gjykata e Lartë ka vlerësuar se momenti nga i cili ka filluar llogaritja e afatit për të kërkuar dëmshpërblim është data 12.7.2011 kur INUK-u ka nxjerrë vendimin për prishjen e objektit në pronësi të kërkesit dhe depozitimi i padisë për shpërblimin e dëmit më datë 21.9.2015 është dukshëm jashtë afatit ligjor 3-vjeçar. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka arsyetuar se kërkesi ka qenë në dijeni të dëmit të pësuar dhe të subjektit (organit publik) që e ka shkaktuar, duke plotësuar në mënyrë kumulative kriteret e nenit 120 të KC-së (*shih paragrafët 23 dhe 24 të vendimit të Gjykatës së Lartë*). Si pasojë e këtij interpretimi, Gjykata e Lartë ka arritur në përfundimin se padia është paraqitur jashtë afatit ligjor dhe, për këtë shkak, ka vendosur rrëzimin e padisë, duke ndryshuar vendimet e gjykatave më të ulëta që kishin shqyrtuar themelin e pretendimeve dhe pranuar pjesërisht ato.

45. Gjykata vëren se Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka vlerësuar se kërkesi ka kërkuar dëmshpërblim tej afatit ligjor 3-vjeçar, sipas nenit 17, pika 1, të ligjit nr. 8510/1999 duke analizuar elementet e parashikuara në nenin 120 të KC-së, për kërkimin e shpërblimit të dëmit jashtëkontraktor, sipas të cilit parashkrimi i padisë fillon nga dita kur i dëmtuari ka ditur ose duhej të dinte për dëmin e pësuar dhe personin që e ka shkaktuar. Gjykata vlerëson se Gjykata e Lartë ka mbajtur një qëndrim formalist dhe nuk ka analizuar në mënyrë kumulative katër kushtet e ekzistencës së përgjegjësisë për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor, të përcaktuar në nenin 608 të KC-së: (i) ekzistencën e dëmit; (ii) ekzistencën e paligjshmërisë së veprimit juridik; (iii) ekzistencën e fajit; (iv) ekzistencën e lidhjes shkakësore. Në mënyrë të veçantë në çështjen konkrete, në

momentin e prishjes së objektit, kanë qenë të qarta për kërkuesin vetëm dy nga kushtet e mësipërme: ekzistenca e dëmit dhe lidhja shkakësore, por ende nuk ishin të provuara dhe vireshin në diskutim dy kushtet e tjera: kundërligjshmëria dhe faji i kryerjes së veprimeve të organit publik. Për kundërligjshmërinë dhe fajin palët ndërgjyqëse, kërkuesi dhe subjekti i interesuar, nuk ishin në dijeni, derisa vendimi përfundimtar i gjykatës mori formë të prerë, i cili përcaktoi se akti administrativ për prishjen e objektit ishte i paligjshëm dhe, si i tillë, i kryer me faj nga organi publik. Edhe pse gjykatat e faktit kishin arsyetuar se elementet e kundërligjshmërisë dhe të fajit të veprimeve të organeve janë vërtetuar ditën që vendimi gjyqësor ka marrë formë të prerë, ndaj afati ligjor 3- vjeçar fillonte në atë ditë, Gjykata e Lartë nuk është ndalur në këtë drejtim dhe nuk ka dhënë shpjegim se përse arsyetimi i gjykatave të faktit ishte i pabazuar. Në këtë drejtim, Gjykata eidenton se në nenin 14 të ligjit nr. 9780/2007 parashikohet se kundër vendimit të IKMT-së dhe të njësisë vendore mund të paraqitet ankim drejtpërdrejt në gjykatë. Në rast se, në bazë të vendimit të formës së prerë të gjykatës, vendoset pranimi i padisë, i dëmtuari ka të drejtë të kërkojë nga inspektorati që ka dhënë vendimin për shpërblimin për dëmin e shkaktuar. Gjykata vëren se përmbajtja e kësaj dispozite nuk rezulton të jetë analizuar nga Gjykata e Lartë.

46. Gjykata ka pohuar në mënyrë konstante se është detyrë e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm të vlerësojnë faktet dhe provat e administruara, si dhe të interpretojnë ligjin për qëllim të procesit gjyqësor që ato zhvillojnë, ndërsa detyra e saj është të vlerësojë nëse gjatë procesit gjyqësor ka pasur shkelje të të drejtave kushtetuese, si dhe nëse zbatimi i ligjit ka qenë eventualisht arbitrar, në kuptimin që të bjerë ndesh haptazi me konceptin e gjykimit të drejtë të përcaktuar në nenin 42 të Kushtetutës (*shih vendimet nr. 30, datë 29.5.2023; nr. 33, datë 14.11.2022; nr. 3, datë 23.2.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata nuk vepron si shkallë e katërt gjykimi, por ajo ndërhyr atëherë kur gabimi ligjor ose faktik nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm është aq i dukshëm, sa një gjykatë e arsyeshme nuk mund ta kishte bërë ndonjëherë ose është i tillë që gjykimin e bën të padrejtë (*shih vendimin nr. 30, datë 29.5.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

47. Gjykata, duke mbajtur në konsideratë standardet e mësipërme kushtetuese në raport me faktet e çështjes në shqyrtim, vlerëson se qëndrimi i Gjykatës së Lartë, në të kundërt me vlerësimin e dy gjykatave të shkallëve më të ulëta, i bazuar në një arsyetim formalist dhe interpretim të ngushtë të së drejtës së aksesit, nuk përputhet me kuptimin e qëllimit të nenit 42 të Kushtetutës dhe nenit 6 të KEDNJ-së. Në këtë drejtim, edhe Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) është shprehur se interpretimi i ngushtë i së drejtës së aksesit, që garantohet nga neni 6, paragrafi 1, i KEDNJ-së, nuk është në përputhje me objektin dhe qëllimin e këtij parashikimi. Rëndësia e ushtrimit të të drejtave procedurale ndryshon në varësi të qëllimit të veprimeve, të cilat personi në fjalë synon t'i ushtrojë përpara gjykatave (*shih çështjen Nataliya Mikheylenko kundër Ukrainës, aplikimi nr. 49069/11, datë 30.5.2013, §37*).

48. Gjykata, duke mbajtur në konsideratë se në themel të procesit gjyqësor qëndron e drejta e pronës, një nga shtyllat kryesore ku mbështetet sistemi ekonomik dhe zhvillimi i vendit, vlerëson se Gjykata e Lartë e ka bërë joefektive të drejtën e aksesit të kërkuesit për të kërkuar dëmshpërbim, si mjeti i përdorur nga ai kundër arbitraritetit të ndërhyrjes së organeve shtetërore në pronën private. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se pretendimi për cenimin e së drejtës së pronësisë i lidhur me të drejtën e aksesit dhe standardin e arsyetimit të vendimit është i bazuar dhe se vendimi i Gjykatës së Lartë duhet shfuqizuar.

49. Në përfundim, Gjykata çmon se pretendimi për cenimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor, sipas arsyetimit të mësipërm të këtij vendimi, është i bazuar, ndaj dhe kërkesa pranohet.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, si dhe neneve 71 dhe 72 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, shumicë votash,

VENDOSI:

1. Pranimin e kërkesës.
 2. Shfuqizimin e vendimit nr. 00-2022-1893 (300), datë 13.9.2022, të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshëm me Kushtetutën.
 3. Dërgimin e çështjes për shqyrtim në Gjykatën e Lartë.
- Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë, më 7.3.2024.

Shpallur, më 8.4.2024.

Kryesuese: Marsida Xhaferllari

Anëtarë: Fiona Papajorgji, Sandër Beci, Marjana Semini, Genti Ibrahim

Anëtarë kundër: Elsa Toska, Sonila Bejtja, Ilir Toska

MENDIM PAKICE

1. Në çështjen që i përket kërkuarit Besnik Canaj me objekt: “*Shfuqizimi i vendimit nr. 00-2022-1893 (300), datë 13.9.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Dërgimi i çështjes për rigjykim në Gjykatën e Lartë*”, bashkohemi me shumicën për pabazueshmërinë e pretendimeve të kërkuarit lidhur me cenimin e së drejtës për t’u gjykuar nga një gjykatë e caktuar me ligj dhe parimit të barazisë së armëve e kontradiktoritetit, por jemi kundër qëndrimit të saj për sa i përket pranimin si të bazuar të pretendimit të tij për cenimin e së drejtës së pronësisë të lidhur me të drejtën e aksesit dhe standardin e arsyetimit të vendimit. Në vlerësimin tonë edhe ky pretendim i kërkuarit është i pabazuar, ndaj kërkesa e tij duhej të rrëzohej. Në vijim, do të parashtrojmë argumentet për qëndrimin tonë si gjyqtarë në pakicë.

2. Sipas akteve të dosjes gjyqësore, rezulton se inspektorët e INUK-ut, mbështetur në ligjin nr. 9780, datë 16.7.2007 “Për inspektimin e ndërtimit”, të ndryshuar (*ligji nr. 9780/2007*), kanë ushtruar kontroll pranë një objekti të kërkuarit, të ndodhur në Tiranë, duke konstatuar se për objektin nuk kishte leje ndërtimi të lëshuar nga organi kompetent. Për këtë konstatim, kryeinspektori i INUK-ut ka nxjerrë vendimin nr. 15, datë 12.7.2011 (*vendimi nr. 15/2011*) për prishjen e objektit. Në ditët në vijim, konkretisht më datë 14.7.2011, sipas procesverbalit të datës 28.7.2011 të mbajtur nga inspektorët e INUK-ut, objekti i kërkuarit është prishur.

3. Pas njoftimit të vendimit për prishjen e objektit, më datë 14.7.2011, kërkuari e ka kundërshtuar këtë vendim në gjykatë me pretendimin se ishte një akt administrativ absolutisht i pavlefshëm. Padia e kërkuarit është pranuar dhe vendimi nr. 15/2011 i kryeinspektorit të INUK-ut është shfuqizuar si akt administrativ absolutisht i pavlefshëm me vendimin nr. 8885, datë 9.11.2011 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, i cili ka marrë formë të prerë më datë 27.9.2012, pasi është lënë në fuqi nga Gjykata e Apelit Tiranë.

4. Në vijim, më datë 21.9.2015, kërkuari i është drejtuar përsëri gjykatës tashmë me një padi për shpërblimin e dëmit pasuror të ardhur si pasojë e veprimit të prishjes së objektit nga të paditurit, IKMT-ja dhe IMT-ja (*subjektet e interesuara*), me pretendimin se ky veprim ishte i paligjshëm, ndërsa vendimi për prishjen e objektit (vendimi nr. 15/2011) ishte gjetur i tillë me vendim gjyqësor të formës së prerë. Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë, me vendimin nr. 6350, datë 16.12.2015, ka pranuar pjesërisht padinë e kërkuarit, duke detyruar subjektin e interesuar, IKMT-në, t’i paguajë kërkuarit dëmin pasuror në vlerën 16.325.917,8 lekë, shkaktuar nga prishja e objektit në kundërshtim me ligjin. Nga ana tjetër, gjykata ka rrëzuar padinë për masën tjetër të dëmit pasuror të kërkuar në objektin e saj, sikundër e ka rrëzuar edhe atë për sa i përket subjektit tjetër të interesuar, IMT-së pranë Bashkisë Tiranë.

5. Gjykata administrative e shkallës së parë, ndër të tjera, nuk e ka pranuar prapësimin e të paditurit, IKMT-së, dhe Avokaturës së Shtetit për parashkrimin e së drejtës së padisë së kërkuarit, duke arsyetuar se padia është paraqitur brenda afatit ligjor 3-vjeçar të parashikuar nga neni 115, shkronja “dh”, i Kodit Civil (KC), si dhe neni 18, pika 4, i ligjit nr. 49/2012 “Për gjykatat administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, të ndryshuar (*ligji nr. 49/2012*), i cili referon në ligjin specifik, që në këtë rast është ligji nr. 8510, datë 15.7.1999 “Për përgjegjësinë jashtëkontraktore të organeve të administratës shtetërore” (*ligji nr. 8510/1999*), sipas nenit 17 të të cilit kërkitimi i shpërblimit për dëmet e shkaktuara nga organet e administratës shtetërore parashkruhet brenda 3 vjetësh nga çasti kur i dëmtuari merr dijeni për dëmin dhe organin që e ka shkaktuar atë. Sipas asaj gjykate, në kushtet kur dëmi është konsideruar si i tillë nga paligjshmëria e veprimit të konstatuar me vendim gjyqësor të formës së prerë më datë 27.9.2012 (vendimi i gjykatës së apelit), afati fillon të ecë nga kjo datë, për shkak se koha kur është konstatuar paligjshmëria e aktit administrativ, zbatimi i të cilit ka passjellë dëmin, është koha kur organi që ka shkaktuar dëmin mban përgjegjësinë për shpërblimin e tij, çka është në sinkron edhe me përcaktimin e nenit 120 të KC-së. Meqenëse shpërblimi i dëmit, vijon ajo, kërkon në mënyrë kumulative disa elemente, ndër të cilat kundërligjshmëria e veprimit të organit publik që ka sjellë dëmin, ky i fundit është identifikuar me vendimin gjyqësor për paligjshmërinë e aktit administrativ që ka çuar në prishjen e objektit, ndaj afati vlerësohet se fillon në kohën kur vendimi gjyqësor konsiderohet i ekzekutueshëm. Ndaj këtij vendimi, për pjesën e rrëzuar të padisë, ka paraqitur ankim kërkuar. Po kështu, për pjesën e pranuar të padisë, ka paraqitur ankim i padituri, IKMT-ja, duke kërkuar ndryshimin e vendimit dhe rrëzimin tërësisht të padisë, ndër të tjera, edhe me pretendimin e parashkrimit të së drejtës së padisë.

6. Gjykata Administrative e Apelit, me vendimin nr. 739, datë 12.3.2019, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të gjykatës administrative të shkallës së parë. Për sa i përket pretendimit të ngritur në ankim nga i padituri (subjekti i interesuar IKMT-ja) në lidhje me parashkrimin e padisë, ajo gjykatë ka arsyetuar në të njëjtën linjë me gjykatën administrative të shkallës së parë. Kundër këtij vendimi kanë paraqitur rekurs i padituri, IKMT-ja, dhe Avokatura e Shtetit, duke ngritur si shkak për cenimin e vendimit, ndër të tjera, edhe zbatimin e gabuar të ligjit nga gjykatat në lidhje me parashkrimin e padisë.

7. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2022-1893 (300), datë 13.9.2022, ka ndryshuar vendimet e dy gjykatave më të ulëta dhe rrëzuar tërësisht padinë. Ajo gjykatë ka vlerësuar se qëndrimi i mbajtur nga dy gjykatat më të ulëta është në një linjë të gabuar arsyetimi që nuk përputhet me parashikimet e ligjit material dhe procedural dhe, për këtë arsye, në kushtet kur zbatimi i ligjit procedural ose material, për rastin në shqyrtim, nuk diktohet nga nevoja për rivlerësimin e fakteve ose provave, të cilat janë të ditura që nuk hyjnë në juridiksionin e Gjykatës së Lartë, vlerësohet se çështja duhej të zgjidhej përfundimisht në themel nga ajo, duke u ndryshuar vendimet e gjykatave më të ulëta dhe rrëzuar padia për shkak të parashkrimit të saj.

8. Lidhur me këtë konkluzion, pasi ka analizuar rrethanat e faktit të pranuar nga gjykatat më të ulëta në raport me përcaktimet e bëra në nenin 18, pika 4, të ligjit nr. 49/2012, në nenet 1 dhe 17 të ligjit nr. 8510/1999, si dhe në nenet 112, 115, shkronja “dh” dhe 120 të KC-së, Gjykata e Lartë ka arritur në përfundimin se padia administrative e kërkuarit për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor është parashkruar, ndërsa nuk është paraqitur për gjykim brenda afatit ligjor 3-vjeçar, nga momenti i ndodhjes së faktit të paligjshëm. Sipas saj, neni 112 i KC-së përmban dy elemente thelbësore në lidhje me parashkrimin e padisë: (i) kalimin e një periudhe kohe të caktuar; (ii) mosveprimin e titullarit për të ushtruar këtë të drejtë gjatë kësaj kohe, ku kushti i parë përbën atë që quhet afat i parashkrimit të padisë, ndërsa kushti tjetër konsiston në mosveprimin e titullarit të së drejtës në rastet kur ai mund dhe duhej të vepronte, ndërkohë që për të vlerësuar nëse ka kaluar ose jo afati i paraqitjes së padisë, si pasojë e mosveprimit të titullarit të saj, është me rëndësi përcaktimi i saktë i momentit të lindjes të së drejtës nga i cili fillon llogaritja e afatit. Lidhur me këtë të fundit, Gjykata e Lartë ka arsyetuar se referuar nenit 17, pika 1, të ligjit nr. 8510/1999 dhe nenit 120 të KC-së, ligjvënësi ka vendosur dy kushte që duhet të plotësohen në mënyrë kumulative e të

domosdoshme (*sine qua non*), që afati i parashkrimit të padisë të quhet i nisur ligjërisht. Së pari, i dëmtuari të ketë dijeni ose, sipas rrethanave, duhej të kishte dijeni për dëmin që i është shkaktuar. Së dyti, i dëmtuari të marrë dijeni ose duhej të merrte dijeni për personin që e ka shkaktuar atë, në mënyrë që t'i ketë të gjitha mundësitë për të plotësuar detyrimet procedurale dhe për të investuar gjykatën me padi. Mbi këtë analizë ligjore, në vijim, Gjykata e Lartë ka vlerësuar se në momentin që organi publik ka nxjerrë vendimin për prishjen e objektit të kërkuarit dhe e ka ekzekutuar atë në vitin 2011, janë plotësuar në mënyrë kumulative të dyja kushtet e parashikuara nga ligji, ndërsa kërkuari ka ditur dëmin e pësuar, që ishte prishja e objektit, si dhe personin që e ka shkaktuar atë, që është pikërisht IKMT-ja. Megjithatë, pavarësisht se ka qenë në dijeni të veprimeve të paligjshme të organit publik, kërkuari e ka depozituar në gjykatë padinë me objekt shpërbllimin e dëmit jashtëkontraktor vetëm më datë 21.9.2015, pra dukshëm tej afatit ligjor 3-vjeçar (*shih paragrafët 21 - 26 të vendimit të Gjykatës së Lartë*).

9. Shumica ka arritur në përfundimin se Gjykata e Lartë ka cenuar të drejtën e pronësisë të lidhur me të drejtën e aksesit dhe standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor. Sipas saj: “(..). Gjykata e Lartë ka mbajtur një qëndrim formalist dhe nuk ka analizuar në mënyrë kumulative katër kushtet e ekzistencës së përgjegjësisë për shpërbllimin e dëmit jashtëkontraktor, të përcaktuar në nenin 608 të KC-së: (i) ekzistenca e dëmit; (ii) ekzistenca e paligjshmërisë së veprimit juridik; (iii) ekzistenca e fajit dhe (iv) ekzistenca e lidhjes shkakësore. Në momentin e prishjes së objektit kanë qenë të qarta për kërkuarin vetëm dy nga kushtet e mësipërme: ekzistenca e dëmit dhe lidhja shkakësore, por nuk ishin ende të provuara dhe vibeshin në diskutim dy kushtet e tjera: kundërligjshmëria dhe faji i kryerjes së veprimeve të administratës publike. Kundërligjshmëria dhe faji nuk ishin në dijeni të palëve ndërgjyqëse, kërkuarit dhe subjektit të interesuar derisa të merrte formë të prerë vendimi përfundimtar i gjykatës që përcaktoi që akti administrativ për prishjen e objektit ishte i paligjshëm dhe si i tillë i kryer me faj nga organi administrativ. Edhe pse gjykatat e faktit kishin arsyetuar se elementet e kundërligjshmërisë dhe të fajit të veprimeve të organeve të administratës janë vërtetuar ditën që vendimi gjyqësor ka marrë formë të prerë, ndaj afati 3 vjeçar fillonte në këtë ditë, Gjykata e Lartë nuk është ndalur në këtë drejtim dhe nuk ka dhënë shpjegim se përse arsyetimi i gjykatave të faktit ishte i pabazuar. Në këtë drejtim, Gjykata e Lartës e evidenton se në nenin 14 të ligjit nr. 9780/2007, të ndryshuar, parashikohet se kundër vendimit të IKMT-së dhe të njësisë vendore mund të paraqitet ankim drejtpërdrejt në gjykatë. Në rast se, në bazë të vendimit të formës së prerë të gjykatës, vendoset pranimi i padisë, i dëmtuari ka të drejtë të kërkojë nga inspektorati që ka dhënë vendimin shpërbllimin për dëmin e shkaktuar. Gjykata vëren se përmbajtja e kësaj dispozite nuk rezulton të jetë analizuar nga Gjykata e Lartë”. Në vijim, shumica ka vlerësuar se: “Qëndrimi i Gjykatës së Lartë, në të kundërt me vlerësimin e dy gjykatave të shkallëve më të ulëta, i bazuar në një arsyetim formalist dhe interpretim të ngushtë të së drejtës së aksesit, që nuk përputhet me kuptimin e qëllimit të nenit 42 të Kushtetutës dhe të nenit 6 të KEDNJ-së” (*shih paragrafët 45 dhe 47 të vendimit*).

10. Ne, gjyqtarët në pakicë, ndryshe nga shumica, mendojmë se Gjykata e Lartë nuk i ka cenuar kërkuarit të drejtën e pronësisë të lidhur me të drejtën e aksesit dhe standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor.

11. Për këtë përfundim mbajmë parasysh se neni 42, pika 2, i Kushtetutës sanksionon të drejtën për gjykim, ku e drejta e aksesit, që është e drejta për të vënë në lëvizje gjykatën, përbën një aspekt të saj. Gjykata është shprehur se e drejta e aksesit u garanton subjekteve të cenuara të drejtën t'i drejtohen një gjykate, e cila do t'i dëgjojë pretendimet e tyre dhe do të shpallë një vendim pas një gjykimi të drejtë dhe publik. Kjo e drejtë e individit nuk përfshin vetëm të drejtën për të vënë në lëvizje gjykatën, por edhe të drejtën për të pasur prej saj një zgjidhje përfundimtare për mosmarrëveshjen objekt gjykimi, pasi aksesit në gjykatë duhet të jetë substancial dhe jo thjesht formal (*shih vendimet nr. 31, datë 3.11.2022; nr. 22, datë 29.4.2021; nr. 3, datë 23.2.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Nga ana tjetër, Gjykata ka theksuar se mbrojtja kushtetuese dhe ligjore e të drejtave dhe lirive të individit mund të realizohet vetëm kur ushtrohet brenda afateve ligjore të përcaktuara. Përcaktimi i këtyre afateve nuk përbën një qëllim në vetvete, por bëhet për mbrojtjen e të drejtave të tjerëve dhe në funksion të parimit të sigurisë juridike (*shih vendimet nr. 56, datë 14.11.2023; nr. 29, datë 15.5.2014; nr. 17, datë 19.6.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

12. Gjykata ka pohuar në mënyrë konstante se është detyrë e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm të vlerësojnë faktet dhe provat e administruara, si dhe të interpretojnë ligjin për qëllim të procesit gjyqësor që ato zhvillojnë, ndërsa detyra e saj është të vlerësojë nëse gjatë procesit gjyqësor ka pasur shkelje të të drejtave kushtetuese, si dhe nëse zbatimi i ligjit ka qenë eventualisht arbitrar, në kuptimin që të bjerë ndesh haptazi me konceptin e gjykimit të drejtë të përcaktuar në nenin 42 të Kushtetutës (*shih vendimet nr. 30, datë 29.5.2023; nr. 33, datë 14.11.2022; nr. 3, datë 23.2.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata nuk vepron si shkallë e katërt gjykimi, por ajo ndërhyr atëherë kur gabimi ligjor ose faktik nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm është aq i dukshëm, sa një gjykatë e arsyeshme nuk mund ta kishte bërë ndonjëherë ose është i tillë që gjykimin e bën të padrejtë (*shih vendimin nr. 30, datë 29.5.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

13. Po kështu, Gjykata ka theksuar se mënyra se si gjykatat e zakonshme kanë përcaktuar faktet dhe interpretuar ligjin e zbatueshëm në zgjidhjen e mosmarrëveshjes në shqyrtim përpara tyre nuk përbën lëndë kushtetuese (*shih vendimet nr. 5, datë 9.2.2023; nr. 38, datë 2.12.2021; nr. 9, datë 26.3.2018 të Gjykatës Kushtetuese*). Interpretimi i ligjit, duke përcaktuar përmbajtjen e tij, është atribut i organeve që e zbatojnë atë dhe, nisur nga ky parim, sqarimi i kuptimit ose interpretimi i çdo dispozite ligjore të zbatueshme gjatë shqyrtimit të një çështjeje të caktuar është në kompetencë të gjykatave të sistemit të zakonshëm gjyqësor (*shih vendimet nr. 42, datë 25.5.2017; nr. 23, datë 17.5.2011 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata ka në kompetencën e saj vlerësimin nëse gjykatat e sistemit gjyqësor kanë respektuar të drejtat e palëve në gjykim për një proces të rregullt ligjor dhe nëse ato u kanë dhënë kuptimin e duhur të drejtave kushtetuese që duhen respektuar në procesin e shqyrtimit të çështjes. Gjykata nuk mund të bëjë vlerësim të provave, interpretim të ligjit dhe as të përcaktojë mënyrën e zgjidhjes së çështjes, sepse këto të fundit hyjnë në sferën e kompetencave të gjykatave të sistemit gjyqësor (*shih vendimet nr. 19, datë 2.4.2012; nr. 7, datë 27.4.2005; nr. 106, datë 1.8.2001 të Gjykatës Kushtetuese*).

14. Në rastin në shqyrtim, pretendimin për cenimin e së drejtës së aksesit në gjykatë kërkuar e ka argumentuar me faktin se Gjykata e Lartë, fillimin e afatit të parashkrimit të padisë për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor e ka lidhur me momentin kur ai si i dëmtuar ka marrë dijeni për dëmin dhe organin publik që e ka shkaktuar, duke e njësuar këtë moment me atë të prishjes së objektit, të shkëputur nga elementi i kundërligjshmërisë së veprimit, megjithëse vetë ajo shprehet se padia duhej të ishte ngritur brenda afatit ligjor 3-vjeçar nga momenti i ndodhjes së faktit të paligjshëm, duke pranuar në këtë mënyrë elementin e kundërligjshmërisë së veprimit të prishjes së objektit, kundërligjshmëri e cila është konstatuar pas vendimit gjyqësor të formës së prerë.

15. Referuar jurisprudencës kushtetuese, vlerësojmë se argumentet e parashtruara nga kërkuar në mbështetje të pretendimit për cenimin e së drejtës së aksesit në gjykatë kanë të bëjnë më çështje të interpretimit të ligjit, dhe, si të tilla, ato i takojnë juridiksionit të gjykatave të zakonshme. Në vlerësimin tonë, në përputhje me kompetencat e saj kushtetuese, Gjykata e Lartë ka dhënë mjaftueshëm argumente për mënyrën e interpretimit të ligjit nga ana e saj në lidhje me fillimin e afatit të parashkrimit të padisë për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor dhe plotësimin e tij në rastin konkret, interpretim ky që, nga ana tjetër, nuk duket të jetë haptazi i paarsyeshëm ose arbitrar. Fakti që dy gjykatat më të ulëta e kanë interpretuar ndryshe ligjin në lidhje me fillimin e afatit të parashkrimit të padisë, duke pranuar se ai fillon pas marrjes formë të prerë të vendimit gjyqësor që konstaton paligjshmërinë e aktit administrativ që ka shërbyer si bazë e veprimit administrativ të prishjes së objektit, nuk nënkupton që Gjykata e Lartë i ka cenuar kërkuar të drejtën e aksesit ose që arsyetimi i vendimit të saj nuk plotëson standardet kushtetuese në këtë drejtim. Duke arsyetuar se ligji përcakton fillimin e afatit të parashkrimit të padisë së shpërblimit të dëmit jashtëkontraktor me momentin e dijenisë nga i dëmtuari për dëmin dhe për personin (organin publik) që ia ka shkaktuar atë, Gjykata e Lartë nuk ka pranuar përfundimin e gjykatave më të ulëta se ky moment i korrespondon atij të konstatimit, nga organi i ngarkuar nga ligji (gjykata), të paligjshmërisë së aktit administrativ, ekzekutimi i të cilit i ka shkaktuar dëm kërkuar.

16. Ndërsa ka një dallim midis paligjshmërisë ose kundërligjshmërisë së veprimit ose mosveprimit të dëmit, qoftë ky dhe veprim ose mosveprim administrativ me atë të konstatimit,

prej organit publik kompetent, të paligjshmërisë së aktit administrativ që ka shërbyer si bazë e veprimit ose mosveprimit administrativ të dëmit, vlerësojmë se kundërligjshmëria është një koncept ligjor thelbi i së cilës lidhet me pasojën e veprimit ose mosveprimit (dëmtimi i interesave të ligjshëm të personave fizikë ose juridikë). Po kështu, në vlerësimin tonë, është çështje e ligjit dhe e mënyrës së interpretimit të tij nga gjykatat e zakonshme nëse konstatimi i paligjshmërisë, nga organi publik kompetent, i aktit administrativ që ka shërbyer si bazë e veprimit ose mosveprimit administrativ të dëmit, përbën, sipas ligjit, parakusht për ngritjen e padisë së shpërblimit të dëmit jashtëkontraktor ose kjo e fundit mund të ngrihet edhe brenda së njëjtës padi për konstatimin e paligjshmërisë së aktit administrativ apo edhe veçmas, por, gjithsesi, brenda afatit ligjor 3-vjeçar nga çasti kur i dëmtuari merr dijeni për dëmin dhe organin që e ka shkaktuar atë. E tillë është, gjithashtu, edhe çështja nëse ngritja e padisë për konstatimin e paligjshmërisë së aktit administrativ përbën rrethanë ligjore që çon në ndërprerjen e parashkrimit të padisë së shpërblimit të dëmit jashtëkontraktor dhe, për pasojë, imponon fillimin e një afati të ri parashkrimi nga dita që merr formë të prerë vendimi i gjykatës për konstatimin e paligjshmërisë së aktit administrativ.

17. Në kushtet kur çështja e parashkrimit të së drejtës së padisë është vënë në diskutim gjatë të gjithë procesit gjyqësor dhe kërkuesi ka pasur mundësi të paraqesë argumentet e tij e të debatojë për këtë çështje, mendojmë se në ushtrimin e juridiksionit të saj, Gjykata e Lartë ka vendosur për mosmarrëveshjen mbi të njëjtat fakte të pranuar nga gjykatat e faktit, duke e bazuar kontrollin e saj vetëm mbi mënyrën e zbatimit nga ato të ligjit. Nga ana tjetër, ndërsa gjykatat janë shprehur përfundimisht për të drejtën subjektive të pretenduar nga kërkuesi, jemi përpara një zgjidhjeje përfundimtare të mosmarrëveshjes së ngritur nga ai. Në të kundërt me qëndrimin e shumicës, sipas së cilës arsyetimi i Gjykatës së Lartë është rezultat i interpretimit të ngushtë të së drejtës së aksesit, vlerësojmë se kjo gjykatë, në përputhje me funksionin e saj për kontrollin e vendimmarrjeve të gjykatave më të ulëta dhe për të interpretuar normën e zbatueshme për zgjidhjen e mosmarrëveshjes konkrete, ka paraqitur argumente të mjaftueshme, të qarta dhe shteruese në lidhje me përfundimin e arritur nga ajo. Interpretimi i ligjit të posaçëm nga Gjykata e Lartë ose fakti, i evidentuar nga shumica, se ajo nuk ka arsyetuar në lidhje me përmbajtjen e nenit 14 të ligjit nr. 9780/2007, në vlerësimin tonë janë çështje të natyrës ligjore, ndaj, si të tilla, nuk i përkasin juridiksionit kushtetues.

18. Sikurse Gjykata ka theksuar, respektimi rigoroz i ligjit përbën detyrim për Gjykatën e Lartë, për shkak të pozicionit dhe rolit të saj si gjykatë ligji, për sa kohë ajo ka për detyrë të kontrollojë edhe mënyrën e zbatimit të ligjit material nga ana e gjykatave më të ulëta (*shih vendimet nr. 22, datë 1.11.2022; nr. 16, datë 16.3.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Përveç sa më lart, edhe pse nuk vëmë në dyshim jurisprudencën e Gjykatës në lidhje me rastet e ndërhyrjes së Gjykatës së Lartë ku për shkak të vendimeve të gjykatave më të ulëta janë vënë në dyshim të drejtat themelore të individit, vlerësojmë se kjo qasje ka qenë e kujdesshme, duke respektuar rolin e Gjykatës së Lartë, pasi, sikurse edhe vetë shumica e ka evidentuar, Gjykata nuk vepron si gjykatë e shkallës së katërt, por ndërhyr atëherë kur gabimi ligjor ose faktik nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm është aq i dukshëm, sa një gjykatë e arsyeshme nuk mund ta kishte bërë ndonjëherë ose është i tillë që gjykimin e bën të padrejtë. Në vlerësimin tonë, ndërhyrja e Gjykatës së Lartë nuk ka qenë arbitrare dhe e paarsyeshme, ndaj vendimi i saj nuk i ka cenuar kërkuesit të drejtën e pronësisë të lidhur me të drejtën e aksesit dhe standardin e arsyetimit të vendimit gjyqësor, arsyetim i cili nuk rezulton të jetë në kundërshtim me standardet kushtetuese për të drejtën për proces të rregullt ligjor.

19. Në përfundim, në kuptim të normave kushtetuese, standardeve të vendosura nga jurisprudenca e Gjykatës dhe fakteve të natyrës kushtetuese, vlerësojmë se pretendimi i kërkuesit për cenimin e së drejtës së pronësisë të lidhur me të drejtën e aksesit dhe standardin e arsyetimit të vendimit gjyqësor, është i pabazuar. Për rrjedhojë, mendojmë se Gjykata duhej të vendoste rrëzimin e kërkesës, ndërsa ajo në tërësi është e pabazuar.

Anëtarë: Ilir Toska, Sonila Bejtja, Elsa Toska

